

636

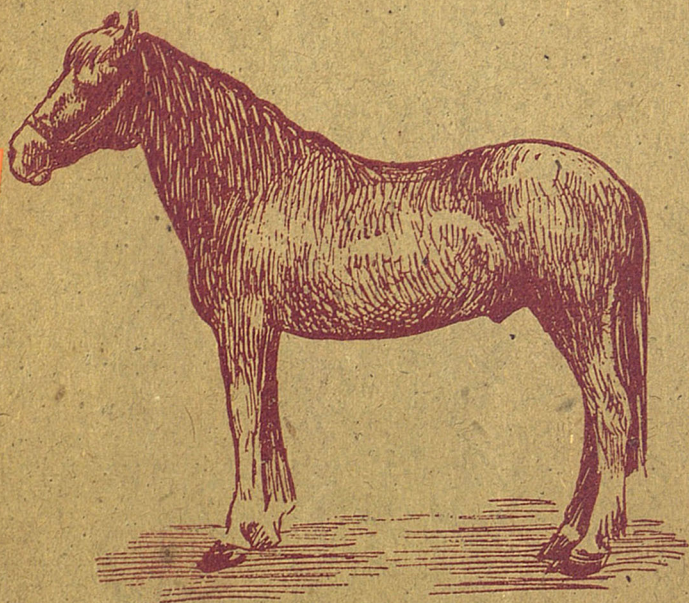
075

4437

A. A. Orlov

RUADAJAN HEBOZEN

◆ ════ KACONDA ════ ◆



Mosoblispolkoman izdateljstvan karielane otdelenja

◆ ◆  Linna Lihoslavlja, 1932 v.  ◆ ◆

636  
0-75

A. A. ORLOV

2-й прил. рн.

RUADAJANHEBOZEN  
KACONDA

Kiändi I. M. GROMOV

1104831кр

~~17091~~

№ 294/97  
19 1 340  
XI

Mosoblispolkoman izdateljstvan karielane otdelenja

Linna Lihoslavlja, 1932 v.

Государственная публичная  
библиотека КАССР

1998

---

Типография  
„МОСОБЛПОЛИГРАФА“  
Лихославль  
Советская ул., дом № 41  
Мособлит 32462  
Заказ № 794  
Тираж 3000 экз.

---



## Tervehet ruadajat hebozet pidäv sovhozoilla i kolhozoilla

Sovietoin sojuvza on sočialisticeskoin stroikan tulešša. Ruadaja klassa šeizatt' iccien edeh šuvren zaduacan industrializuija miän mua. I täššä ruavošša hänellä, Leninan partin nevvonnanke, šai luadie šuvret aziet.

Kazvetah uvvet gigantat-fuabrikat zavodat, elektriceskoit stančat. Kaikki haju on laškiettu sroiindah zen muozie zavodoida, kumbazet varušetah kaiken muozie mašinoida, stankoida i. n. i.

I tämä tie—yksi vain on kohalline.

Srojien sočialisticeskoida promyšlennostie, myö jogo vuotta **pienennämnä miän hädävvyynnän kapitalistoin mualoista, vihazniekoista Sovietan sojuvzalla.** Myö luadiecemma ylen vägöväkši industrialinoiksi muakši.

Srojien sočialisticeskoida promyšlennostie myö **lujennamma miän varuštuacennan voinah varoin,** varuššamma omua eländiä ielleh päin. Sočialisticeskoin promyšlennostin šuvrennannalla myö **luajimma kaikki voicennat, štožь luadie kogonane miän jäänyön kylätalohukšen kolektiviziruinda.** A kogonazen kolektiviziruinnan vuoh myö jo hävitäm-

uä kylässä jälgimäzet kapitalizman jännökšet, hävitämmä kulakkoloida, kuin klassua. Täh ru-  
kah **ozakkahaldь levändiän soçialisticskoida  
promьšlennostie**, myö tällä aziella ylen boikov-  
tamma mänennän soçializmah.

Kylä miän srojicov uvdeh rukah. Kaidazin muan-  
ruadajin polostazin neicci, kumbazilla kazvo vain  
soru, nyt ollah šuvret kolhozoin i sovhozoin plav-  
nit, kylvetyöt šelgiellä siemenleivällä. Laihoin kliä-  
cöin neicci ollah vägövät traktorat i kōmbainat,  
šagie sietka mašina traktornoiloida stançoida.

Šuvrin traktora zavodoin i šuvrin hyvin kylätalo-  
hukšen mašina-zavodoin srojinnanke luadiecov miän  
kazvajin sovhozoin i kolhozoin **tehnicoskoi pe-  
revooruzenja**. Tämä perevooruzenja rubiev mänö-  
mäh **min iellä, zen vägöveniäh**. No tämä, vielä  
ynnäh ei ole ze, što meilä jo ei pie tervehtä he-  
vostja. Vägövät ruadohebozet pidäv niillä sovho-  
zoilla i kolhozoilla, missä jo on äijä mašinua.

16-šta VKP(b) sjezdalla Mua—azien Narkoma  
Jakovlev šano:

„Vähäldi hinnottua hebozin piendiä talohukšen ko-  
hennanda aijalla kylässä ynnäh ei ois oigie“. I sjez-  
dan rezoljucijašša on tämän muone postanovlenja:

„Kaccuon ših, što traktorin yhtehyš hebozenke  
peldoruavošša rubiev olomah vielä moni vuotta,  
pidäv šuaha parembi hebozen kacōnda i hebozin  
vodinda sovhozoin i tovarišcestvoin luajinda niissä  
raionoissa, missä voit.

Tiettävänä, mašina ottav ylen äijän rüstikanzan i hebozen ruaduo omilla ravdazilla olgupiälöillä, no kolhoznikat aziešša nähtih, što hyvä hebone evle tyhjäh šyöjä i evle liiga ruadovägi vielä i traktoranke. A kun peldoruadoloinke panna miän talvi dorogat, niin kohaldь voit šanu, što hebozetta kolhozalla olla ei šua.

Tämän lisäksi hebozin rezervat meilä pidäv sovietan muan puolissannakši. No täh azieh pidäv hyvät hebozet. Jesli yksinäne pahalla kliäcällä nošt pellošša pölyn puhizella aštovalla, vedi rubljahistja halgoregie, nin kolhozalla tämä ynnäh ei šovi. Kolhozoilla pidäv omat jygienvedäjät, rьsakat i polukrovkat hebozet, myttynäzie piettih pomeššikat-hebozin zavodcikat. A kolhozalla tämä voit luadie, zentän što hänellä voit vallita hyvie järeidä matkoida slucindah varoin hyvinke ubehinke, hänellä voit äbäzöijä tiineh matka i varza, hänellä voit luadie kaconda, kumbane pidäv, što bь hebone ois terveh i vägovä.

Tiettävänä on, što šuaha i kazvattua hyvä hebone hienošša yksinäzeššä muanruadajan talohukšešša azie ev vägie myötj. Paha, ei oigiešt srojitu hebozin tanhuo voiccov rьkkuo i hyvän hebozen. A missä lövvät kevhällä einin keškikerdazelda oigiešt srojituon hebozin tanhuon? **Kaikkie praviloida myötj srojittu hebozin tanhuo voiccov olla vain kolektivian talohukšešša.**

Niin-ze i kaikissa toizissa azeissa Ših varoin, što bь šuaha hyvä hebone, **pidäv ennen kaikkie šuaha**

**hyvä pikki.** A täh varoin ev parembua tiedä, kun siduocie sovhozanke, einin kolhozanke.

Hebozeh pidäv kaikenaigne tiedäjän zootehnikän, veterinaran kaconda. No vet kolhozaşsa, kumbane yhtevttäv şadoida i tuhattoida talohukşie, äijjä **kebiemi on naluadie hebozin kaconda şpecialistoil-la**, cem yksinäzissä taloloissa, kumbazet ni millä ei olla keşkenäh şivottu.

Otamma zen muozen slucain, kuin hebozen läzevvyndä palavah ruado-aigah. On, aigah, niin, şto i läzevvyndä-ze on kebie, ev varattava. Rbge-neh i kaikki lecindä on şiinä, şto pidäv andua hebozella şpokoja.

A ruado ei vuota. I muanruadaja valljaştav läzijjä hevostja.

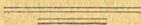
A täştä luadjecov ze, şto kebie i ei varattava läzindä, kumbane şpokojaşsa ois proidin kaheşsa-kolmeşsa päiviä, luadiecov jygiekşi, ziivatta katkuav iccien, rşkkuocov ynnäh, aigah äşşen i häviev.

Nämä kaikki voit kebielädi şiirdiä kolhozaşsa. Tozieh: **kolhozaşsa voit läzijä hebone muvttua terveheh hebozeh**, şielä ev varajandua, şto kiireh ruado jiäv ruadamatta. I zentän tiälä voit şiaştii hebozen tervehyş, pitendiä ruadoviän aiga. Da vähä şidä, kolhozaşsa hebone i läziv harvemma zen tuacci, şto kaikki jygiet ruavot ruadav maşina.

Voicciis vielä äijä nevguo azieda, min tuacci kevhä i keşkikerdane vojah şuaha i kazvattua tervehtä hevostja vain kolhozaşsa. No tulov i şa-nottuo.

Miän sövietat i nevvonnat hebozin kacondah näh ollah hyvät i yksinäzillä taloloilla.

No vain iccieštäh nägyv, što nämä nevvonnat tuvvah äijiä enämmän hyvyttä kolhozan talohukşeşşä. Ennen kaikkie, **kolhozaşşä äijiä kebiemi i paremi on luadie nämä nevvonnat hebozin kacondah näh.** Kolhozaşşä hebozie kacotah konjuhat, kumbazet tietäh vain yhtä ruaduo. Tiettävä, što hyö täşşä ruavoşşä maltetah äijiä enämmän yksinästä kevhiä i keşkikerrastja, kumbazilla ollah kymmenet ruavot i huolet ennen näidä ruadoloida.





# Myttnäne pidäv hebozella tahnuo

## L ä m m i n

Arrat hebozet, miän kodi hebözin predkat elettih tanhuoloitta taivahan alla. Mintän miän ruado-hebozella viluh aigah pidäv tanhuo?

Azie on ylen prostoi.

Enzimäziksi, diikoit hebozet elettih lämbimemmissä rannoissa.

Toiziksi, talvekši heilä kazvo şagie villä. Kolmannekši, viluh aigah hyö yhtevvytti h tabunoi h peitetzih tuvleştä şjioih i lämbiecietti h toine toizeştä.

I şuvrin azie, hyö ei ruattu ni myttnästä ruado, ottamatta luguh ruvvan şuandua icciellä. Hyö, ei vaivuttu i hieşşytty, kuin miän hebozet. **Lämmin-ze tanhuo enämmittiän kaikkie i pidäv vaibunnuzilla i hieştynnyzillä hebozilla.**

Tämän lizäkši enämmät kylän hebozet läzitä h revmatizmalla, ryvinnällä, zapualalla, puhallukşilla i luadiecieta h vähävägiziksi zentän, şto lebävön neicci kävelläh tanhuoda myöten, şärissäh i kaiken aijan tävtetäh omua pöccyö olgi ruvvalla.

**Nägöväzeştä lämmin tanhuo pidäv ei vain maijokkahalla lehmällä, no godiecov i ruado hebozella.** No täşşä on yksi roznicca. Lehmällä ei pie talvella şeizuo mişşä niolga h tuvleştä, vilulla i

pövrüllä, hebozella-ze pocki kaikki aiga pidäv oll ruadoloilla—ze mecäşşä, ze ajannoissa, i kaiken muozilla şialöillä viikkoloin seizuo.

A vet hänen piällä tuluppa on yksi, mi tanhuoşşä, ze i pihalla. Tiettävä, jesli myö hänen liijaksi opaşşamma lämbimäh, niin hiän i ruavolla rubiev varajamah viluö.

**Tämän tuacci lämmitiä tanhuo pidäv vain şih rukah, ştoş ei jiädyis vezi lattşella, ei kylmäis tuahi i levityş hebozen alla.** Tämä on 6—7 grua-dussin aigah.

A şih varoin, ştoş hieştyynnyn ruavoşta hebone ei kerdah jähtyis i ei kylmäis, pidäv ruavon jälgeh hieruo händä ölg—klokalla, a şidä millä niolghah kattua. Täh varoin tulov kaheşta hyväşta rıcityöştä värcistä. Koşto piettäv lämbimän tielaşşä i piäştäv hebozen i tuvleşta i väliän jähynnäştä; ştoş koşto eř kaljıcistuis hijeştä, händä pidäv aigae; peşşä i kuivata.

### **Şelgie vozduha**

Jogohine tiedäv, şto ruadoaigah hengittiä pidäv tuagiemma, zentän şto enämbi pidäv vozduhua puhaştuassja verdä, kumbane tuhuov tädä vozduhua niin-ze, kuin hiän tuhuocov, primierakşı, paluassja.

Tiettävä, hebozella pidäv ruadua vozduhalla. Täh rukah vozduhan ei fataindah näh ruavolla ev midä i paissa. No azie on şiinä, şto kohkot, kumbazilla hengitetäh ryndähät, duşnöista vozduhaşta tanhuoşşä vaivutah, otruaviecetah i slabevvutah.

Tämän muozet kokkot šiidä i ŧelgieŧŧä vozduhaŧŧa ei voija hyviin ruadua, a rŧgeneh äŧŧen i läzevvytäh.

Hebozin-vodijat tietäh, ŧto nuorilla hebozilla, kumbazie pietäh duŧnoiloissa tanhuoloissa, pahoin rozvivaicciecov hengitändä.

Tämän liäkŧi, duŧnoiloissa tanhuoloissa hebozin kuzeŧta kerävdyv zen verda leikkuajua guazuo (ammiakkua), ŧto häneŧtä läzevvytäh ŧilmät i kero.

**Täh rukah, lämmitetyöŧŧä tanhuoŧŧa pidäv luadie ventiljaçii, tuvlevtanda.** Parembi kaikkie luadie händä vŧtjaznoin truban avunke luan i katokŧen kavttŧ, no voit luadie i reppänät ikkunoih. Täŧŧä azieŧŧa pidäv vain vardeiliecie, ŧtoŧŧ vozduhan muvtannan neicci ei lieniiŧ hebozen jähyndiä i kylmändiä. Ikkuna pidäv luadie niin, ŧtoŧŧ vilu vozduha mäniis häneŧtä lagie myötj i lämbiecen-yönä heittiäciis alah.

Aivin niin-ze pidäv pidiä tanhuoŧŧa vozduhan lugu hebozen doljah. Hebozella pidäv läŧŧä 24 kub. metrua välliä ŧijua einin läŧŧä zen verda, min ver-ran zaimitah, ŧanomma, hallot, ladjatuot ylcin puolin kolmella metralla, korgehuten 4 metralla i poikki kahella metrua.

### Valgehuŧ

Valgehuŧ ilmalla pidäv kaikilla, ken eläv. Täädä jogohine tiedäv i rahvaŧta myötj i heiniä myötj, kumbazet zelenöijytähŧ i kukitah cirozella, a karzi-naŧŧa pahoin kazvetah i vallotah. Tiettävä, ruado hebone nägöv valgieda päivällä ruado—aigah. No

i lebävö aigah, konza şiäşşytäh tuhötuot ruavolla viät, valgehuş hebozella ylen äijäldi pidäv, ştoşb paremmiin şiäştiä vägie.

Tämän lizäkşi valgie, a enämmäldi şidä päiväzen cirone, on enzimäzenä hävittäjänä kaiken muostja zaruazua. **Konza tanhuoşsa on kylläldi cirostja, nin tämä on enzimäne äbäzöindä ruadohebozin tervehyštä.**

Ollah tarkat luvut äijä-go ikkunua pidäv luadie tanhuoh \*). Jogo eris azieşsa kebie on huavata myttyöt luadie ikkunat, ştoşb tanhuoşsa ois valgie. Pidäv vain vardeija, ştoşb aline ikkunan lovkko ois ylembiänä hebozen piädä läşşä  $1/2$  metrua.

Ştoşb piäşşä şuvrista tuhuocenzoista voit luadie ruama pieninke välilöinke i täh ruamah ,voit şeizattua hienot stjoklat.

### **Vardeinda şattuacenzoista tanhuoşsa.**

Hebozella, osobenno konza händä pietäh revuşsa, aigah äşşen ei şuvret ruanat, cepninnät, puhallunnat kibevvytäh niin, şto luadiecetah şuvret märgäpuzurit, puhallukşet i toizet.

Varattavemmat ollah puhonnat kabien vencikäşşä i sustuavoissa.

Märgä i puhalluş näillä kohilla jätetäh hevostja ruadomattomakşi viikokşi, a aigah jätetäh rambuah vuvvekşi i äşşen viikommakşi.

---

\*) Ikkunan şuvrehuş näidä roscottuloida myötj pidäv luadie $1/12$ — $1/15$  cuasti kaiken lattjen plavnista.

Kõnza šoimešša, tanhuošša ollah terävät nuaglat, terävät uglat i vielä myttyöt ni olgah terävät, niin nägöväne õn, što hebozella ei šua icciedä heistä vardeija. Zentän pidäv vardeija, štoбь hebozen luona ei ois teräviä azeida.

---

---

## Kuin obespeccie ruadohebozella puhaš tiela

### Nahka

Nahka ev yksikerdane kate eläviä hibiedä, a õn sloznoi prisposoblenja. Hiän luadiv hebozella ylen šuvrda nuznoida ruado. Hienõloin nahkalovkkozin (рогън) kavttь vozduha puhaštav verdä, ših-ze rukah, kuin i hengittiässä. Näin-ze lovkkozin kavttь higi ravhazista (zeleskoista) uijitah liijät vejet i ruatuot jännökšet ših-ze rukah, kuin uijitah nämä ze ulloššunnanke. Zentän šuvremmašša ruavošša, konza pidäv enämbi puhašta verdä i enämbi uidiv ruattuõ viššošta, verenkandajat šuonet i lovkkozet nahkašša levetäh i lähtöv higi.

Tiettäväne, štoбь ruadua tämä kaikki ruado, nahkalla pidäv olla puhtahana, lovkkozet ei oldais tävtetty revulla. Nahkan puhtahuš pyzyv kaheñ azien tuacci: ollen levitykšeštä i puhaššannašta.

## Levitändä i late

Äijät hebozet harvah laškieteah. No hengähtii venyölleh vaibunnuolla hebozella kaikkeh aigah on hyvä, a aigah i ynnäh tättä ei voi. Tiettäväne, şöбь äbäzöijä puhaš hibie, ollah i zen muozet hebözet, što redukkahalla määrrällä levitykšellä ei i laškiece, a laškiecov vain šilloin, konza on levitetty kuiva levityš. Ollah slucait, što määrrällä levitykšellä ei vain nahka reduvvu; a hebone kylmäv i läzevdyv.

Missä olgie on äijä, hebozilla šoimet šuvret i korgiet, i tuahta narovitah luadie enämmän—šielä voit levittää levityštä tuahen piällä enämbi. **No kaikkeh aigah, kaikkiella parembi kerätä vanha tuahi i muvtua händä uuvella levitykšellä.** Voit luadie niin: kerätä määremmät i reduvduonnuot paikat levityštä, a jänyzillä levittää vereštä. Olgi voit hyviin vaihtua šammalella, torfalla einin kuivalla lehellä. Levittää händä voit öllen alla i olletta. Torfa, hyvän magavö-šijan lizäkši andav hyvän tuahen, zentän što vedäv iccieh tuorešta. Missä ev torfua, a olgie šiäšetäh i on pila-javhuo, nin voit levittää i pila-javhuo. Pidäv staraija i late hebozella luadie šavešta perretty. Kaivua muada  $\frac{1}{2}$  metrua, kuadua sloja hienostja kovie einin järjedä jogipeskuo lozehuten kahella kulakolla, a piällicci 3—4 kulakolla sloja šavie, ševotettuö olgireskanke, šidä ylen lujah trambuija niin, şöбь peteli kocciis lattješta, i šilloin vain kuivata.

## P u h a s s a n d a

Ruškiesša armiissa on hebozen puhaššanda pruvilat. Šielä nevguocov, što **jogo hebozella pidäv oma eris šotka, skrjobka i halljakka pala.** Ylen reduvdunnuot paikat enzistä hieruocetah olgi klockalla, a šiidä jo hebone puhaštuacov šotkalla villalla vaštah i myödäh, i zen jälgeh pyvhkiecov halljakka palalla; skrjobka pidäv puhaštuassja šotkua.

Kabeida peššäh vejellä. Strelkašta (ruakovinašta) puhaštuacetah vagozet i havdazet puvhizilla einin ravdazilla puikkozilla, štoбь šielä ei piettyis tuahi i redu, kumbazista strelka havduocov i happanov.

Näillä pruviloilla on luajittu niin, što puhaštua hebozie pidäv, kuin voit, pihalla. Ei voi puhaštua konza hiän syöv. Ruavon jälgeh hebone pidäv vain pyvhkie. Luadie puhaššanda pidäv vain šilloin, konza hebone lebähtäv. Tämän ze muone puhaššanda porjuatka vediäcöv i hyvissä hebozinvodinda talohukšissa, sovhozoissa i kolhozoissa.

No muanruadajin talošša harvah ken puhaštav hevostja, a tävttiä tämän muozie pruviloida, tietäväne, ni ken ei duvmaice. Zentän ruškiearmiilazet hebözet i šurvešša ajelukšešša no tarkah šyötännäššä öllah veššelät i losnijat. Muanruadajin hebone kaiken aijan on painettu piä, villavdunnun, pliesiecen.

Ziivatta ice kulvov, što heilä pidäv puhaššanda. Hebone pietroiccov lovalla, šidä valjaicciecov revušša, štoбь jälgeh kablita kuivannuot korkat reduo, a heinke yheššä i kaikki mi šiäštyv nahkalla.

Rьgeneh muanruadajat şanotah, şto kylähebozet ollah opaştunnuot, şto ni konza tämän muozie pruaviloida i ollun ei, ştoбь puhaştua.

Tämä ev oigie şana. Täşşä ev hebone opaştunnun pahah eländäh, a ze on şto muanruadaja on opaştunnun reduh i ei händä niä.

Zen lizäkşi, şto puhaş nahka sviezovtav i şellendäv verdä, **puhaşşanda vardeiccov nahkua äijistä läzevvyännöistä**, kuin şyv hymizeştä, lişailoista, mokrecoista, derinnöistä, kibeistä.

Rьgeneh kuvlet, şto muanruadajin hebozet talvela hirnutah, şto heissä on äijä nuvdua, şto hyö ollah täidyntyöt. Tämä kaikki on zen tuacci, şto hevostja ei puhaşşeta.

**Zentän tämän muozella şuvrella huolella, kuin hebozen puhaşşanda, pidäv jovvuttua aigua 10-15 minuvttua.**

Huomneksella, ennen ruvvitandua, illalla ruavon jälgen. Kolhozoissa konjuhoilla varoin tämä porjuatka on zen-ze muone pruavila, kuin i sluvzbaşsa ustuava.

Talvi puhaşşanda vaihtav kezäkupaitannan, no, tiettäväne, kupaitanda paremmiin pezöv i sviezoittav nahkan. Zentän kezällä on ylen tervehykşeh kupaittua hebozie, no pidäv vediä tämän muozie pruaviloida: hieştynnyttä, palavoitettuo hevostja ei pie kupaittua kuni ei jähy; kupainnan jälgeh hebone hiero hos heinä einin olgi klokalla.



# Oigieştъ luajittu şyötändä andav ter- vehet ruado-hebozet

## Kuin şyöttiä i juottua

Hebozen vacan şuvri raznicca lehmän omašta, pakkuov toizeh rukah i şyötändiä. Jogohine tiedäv, što lehmä voiccov iccien şiämeh ahtua 20 kiluo svjoklua yhteh kerdah i äşşen enemmän. Kuivan ruvvan, kuin ollen, heinän i toizet, lehmä märehitiv i näcöttäv toizicci. Hebozella ze pöccöh voit mahuttua 8 kiluo vettä i ruvvan järelläh tulomistja şuvh ni konza ev, i äşşen oksennušta ni konza ei ole.

Tiettäväne on, što märehindä aigah pidäv kogonane spoköja, ştoşь märehinnän neicci vacca paremmiin keittäis ruvvan.

Kaikin.tädä tietäh, a ruavoşşa ni ken ei luaji. Hebozella, kuin i lehmällä, valitah olgi-ruogua i ynnäh ei lugieceta, kuin on luajittu hänen vacca, kumbane 12—13 kerdua on pienembi lehmän vacca.

Kagrua annetah hebozilla ennen ruavolla lähendiä, kuin halguo maşinah; löin, viritiin i läksiin ajamah, a halgo eläväşşä maşinaşşa pidäv ynnäh poltua, ştoşь häneştä lienis lämbimä.

294434

Juotetah hebozie kerralla kagran jälgeh, a vezi pezöv jyvän pieneštä vacašta kiiškoih keittämättä, min tuacci kadov eištö vain ruoga, no voiccov luadiecie läzimine.

Palavoidunnutta, hieštynnyttä hevostja ei voi kerralla ruavön jälgeh šyöttiä kagralla einin juotua vilulla vejellä. Hebozella täštä voiccov luadiecie zapuala. Ruavolla hevostja juottua voit, no vain niin:

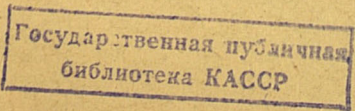
- 1) juottua ei äijiä,
- 2) ei ylen vilulla vejellä,
- 3) kerralla zavodie tuaš ruadua.

Pidäv muistua tämän muozet ei šuuret prua-  
vilat:

- 1) Olgi ruvvat pidäv luadie reskäkši i havvutua.
- 2) Kagran šyötannän jälgeh pidäv andua ei vähemi 1<sup>1</sup>/<sub>2</sub> cuasuo lebävyö.
- 3) Juottua hevostja ennen kagran annandua.
- 4) Juotanda einin kagran annanda pidäv luadie ei ennen puoldatoista cuasuo ruavon jälgeh.
- 5) Kaiken muozih ruogih pidäv opaštua verkazellah.

Konza ni kuin ei voi lebävttiä hevostja tämän verdua, niin kagra pidäv andua hienonnettu, a konza i tädä ei voi luadie, niin jääv vain tirpua ubytka, kumbane täštä luadiecov.

1104831 kp



## A v t t o r u v v a t

Pieni hebozen vacca jygeillä ruadoloilla ei ker-  
gie zen verdua keittiä heiniä einin olgi ruogua i  
jögohine tiedäv, što şuvrilla ruadoloilla hebozilla  
pidäv kagrua. No kagrua aigah ei fataice. Ollah  
avttoruvvat, kumbazet, mahtuan şyöttiässä, voijah  
männä kagran neicci.

Ollah nämä ka myttyöt ruvvat.

**Duranda** (koloba, sboina, makuha) voit şyöttiä  
agran neicci ianduacov tah rukah: 1 kilo duran-  
ua  $1\frac{1}{3}$  kilon neicci kagrua, einin 1600 gramman  
neicci kagrua andua suvtkissa 1200 gr. durandua  
(liinan, possolnъşkan, pelvahan) kolmeh einin  
nelläh kerdah. Duranda piekşiäcöv hienozeh i şevof-  
tuacov jyvänke einin muajublokanke einin havvu-  
tetuonke reskanke.

**Ruvmen** (vehnän, kagran, ozran), kolmella kilog-  
rammalla voit vaihtua  $2-2\frac{1}{2}$  kilogrammaa kagrua.  
Şyöttiä händä kaikkie paraş şevotettuna havvutetuon-  
ke reskanke. Konza hebone ahnahaldь şyöcciecöv  
kuivalla ruvmenella, niin voiccov luadiecie vacaşşu  
pissändä, no 800 grammah şuat kerdah voit şyöttiä  
i kuivaceldь.

**Ozran jyvä** vaihtav kagrua tämän muozeşşu lu-  
vuşşu: 4 kg. ozrua 5-en kg. neicci kagrua, no vain  
pidäv verkazeldь opaştua häneh hevostja i hienon-  
dua jyvä. Hädäh voit andua i ynnäh jyvänä, no  
şilloin juottua hevostja cuasuo ennen ozran annan-

dah şuat, a annannan jälgeh kakşi cuasuo ei ruadua i ei andua ni myttnästä ruogua.

Kagra voit vaihtua i **rugehella, vehnällä**, ei enämbiä 1600 gr. päiväşşä. Verkazellah opaşşannan aigah şyöttiä heidä pidäv kolmeh, nelläh kerdah, hienonnettuna i olgi reskanke einin juvri einehenke. Juotanda luadie cuasuo ennen annandua, a ruavolla lähtie kahen cuasun jälgeh şyötännästä şuat.

Ykşinäzellä ei şua oştua durannan drobilkua nijyvä drobilkua, no kolhozah i sovhozah nämä maşinat pidäv oştua.

Duranda i jyvä drobilkat şiäşşetäh ruavon i piäşşetäh hebozet varannoista läzevdyö pistämizellä vacaşşä, konza şyötetäh ynnäläzellä jyvällä (ozran, rugehen).

**Pabujyvällä** (herneh, vika, ceceviça) niin-ze voit muvttua kagraua gramma grammah  $1\frac{1}{2}$  kg. şuat  $\frac{1}{2}$  kg. kerdah. Heidä niin-ze pidäv laccovttua einin hienondua i lizätä 2-4 kg. morkuo päiväşşä. Vediä ne-ze aijat juotandua i ruaduo, kuin i şyöttiäşşä rugehella.

**Kukuruza** on ylen hyvä vaihuş kagralla puolen verran annandah şuat, a missä äijä händä kazvav, niin 6 kg. päiväşşä, kolmeh — nelläh kerdah 4 kg. necci kagraua. Kukuruzahine jyvä luadievacov lacokşi einin hienonduacov. Juotanda i ruado aiga, mytyş şyöttiäşşä rugehella.

**Muajuablokalla** voit muvttua cuasti kagraua. Kahaha —  $2\frac{1}{2}$  kg. kagraua pidäv — 3-4 kerdah ruagua juablokkua 6-7 kg. päiväşşä, keitettyö einin havvutettuo 7-8 kg., kuivattuo 2 kg. Juablokkah pidäv

lizätä şuolua, hyvä ois andua **reskanke** i opastua häneh verkazeldь. Mušta puatokki (melassa)  $1\frac{1}{2}$ -2 kg. voiccov vaihtua  $1-1\frac{1}{2}$  kg. kagrua. Hiän avttav vaçaşa keittyö ruvvala i hyviin şiäştäv vägie. Puatokki on hyvä lizävö kaiken muozih şevotandoih, reskoih i toizih ruogih şielä, missä ollah suaharo i puatokki zavodat i missä hiän on huovis.

**Morku i svjokla** voijah olla kuin lizävö reskah, şevotukşeh i toizih ruogih. Nö kuin zamena kagralla ei godiece i ka mintän: 1 kg. kagrua pidäv andua 7 kg. morkuo. Nägöväne, şto pienenke hebozen vacanke heih ei voi roscitъvaija.

**Paissettu leibä**, kuin andua händä 4 kg. päiväşä, kolmeh, nelläh kerdah, voit şyöttiä  $3-3\frac{1}{2}$  kg. neicci kagrua. Leibä voit andua vain hyviin paissettu i 4-päivän jälgeh paissannaşa şuat.

**Heinät**,—klieveri, ljuçerna, vika, voijah muvttua kadra şyötännän. No kylläzyttä myötj ollah slaboimmat kagrua  $2-2\frac{1}{2}$  kerdah; i zentän vaihandah varoin näidä heinie pidäv andua  $2-2\frac{1}{2}$  kerdah enämbi kagrua, a tämän verraşa hiän liev hebozella jo vrednoi. Zentän klieveri, vika—heinä anduacov puolekkah tozinke ruvvinke i vaihtuacov puoleh kagran annandah şuaten. Premierakşi kg. loga—heiniä 4 kg. klevirie i 1600 grammua kagrua yhen muone, şto 4 kilogrammaua loga—heiniä  $3\frac{1}{2}$  kg. kagrua.

Paraş ruoga, millä hebone voit spruavittua, **on lovalla**. No kezällä ruado aigah hebozella kylläldi şyvvä lovalla ev konza, a yö on lyhyt. Şihze vielä,

loga ruoga ei anna šidä kylläzyttä, kumbane pidäv ruado pebozella, zentän, što 4-tä kilošta kagra hebozella pidäv šyvvä 24—30 kilogrammua heiniä, da 8 kg. kuivatuon heinän neicci 25—30 kg. tuorešta heiniä, kaikkiedah suvtkissa 60 kg. heiniä. **Nägöväne, što šyöttiässä lovalla hebozella pidäv andua jyviä einin kirjutettuzie tiälä avtto-ruogie.**

Da i kaiken tuacci, kezällä i ruaduo myötj i kezä ägiedä myötj, hebozella pidäv kebie i kylläne ruoga, a talvella voit andua i pahembua ruogua.

### **Ruvvan ševotukšin i vaihukšin lugu**

Kagra keittiäcöv vacašša läššä 4 cuasušša, ozra i kukuruza läššä 8 cuasušša, a ruis i vehnä vielä viikomman. Viikonaigane opaššanda hevostja toizih ruogih kebendäv vacalla keittiä heidä, no kuin-ni-kuin, **kagra on kaikkie kylläzemi i kebiemi ruoga hebozella varoin.**

No kagra paremmiin keittiäcöv vacašša, konza kagranke hebone šyöv i heiniä. Parahakši heinäkši hebozella varoin lugiecov heinä kuivilda lovilda i stepistä. **Kadra i heinä ollah parahat ruvvat hebozella varoin.**

Šiinä-ze voiccov luadie lugu, äijä-go pidäv andua hebozella näidä ruogie

No hebozella varoin tämän muone lugu luadie on jygiemi, cem lehmällä varoin. Lehmä andav maiduo enämmän, konza enämmän händä šyötät. Jogo lijjalla ruoga yksiköllä hiän andav lizävön maiduo, kumbane voit mitata.

Hebozella-ze varoin pidäv lugie, äijä-go pidäv andua ruogua, ştobъ hänellä şais, şanomma. r adua liiga cuasu. Şiinä-ze pidäv kaccuo, mytyş on tämä ruado: jygie, keşkikerdane ali kebie. Jygiellä ruavolla varoin, kuin jygieh kyndöh, jygieh einin viikon ajandah varoin jogo cuasulla pidäv andua läşşä  $1\frac{1}{2}$  ruoga yksikkyö einin 500 grammua kagrua einin parembua heiniä. Tämän lizäkşi yksin ruoga yksikölöin pidäv andua jogo 100 kg. eläviä painuo einin 1 kg. kagrua einin  $2\frac{1}{2}$  kg. heiniä jogo 100 kg. kohtah eläviä hebozen painuo.

Paremmin tiijuştua hebozen jygehş voit vain viesoilla, no läşşä tiijustua jygehş voit i viesoitta, jesli mitata hebozen tiela.

Niin, hebozen korgehuş şädäh şuat, mitattu dubinalla juatuolla santimetroin, kerrottu 2,46, andav keşkikerdazen hebozen painon kilogrammoissa. Otamma niin: hebozen kazvo şädäh şuat dubinua myötj on 150 santimetrua. Kerduo 150 2,46 liev 36900. I viidiv, şto hebone painav 369 kg. Voit vielä lugie i toizeh rukah: mitata tesjomkalla santimetroissa lozehuş potruvgaşsa, kerduo händä 5, a şiidä luvva 500. Lienöv lähine jygehş kilogrammoissa. Otamma niin: lozehuş potruvgaşsa on 172 sm. kerromma viideh lienöv 860; vişkuamma 860-şta 500 i hebozen paino liev 360 kg. Yheşşä ruoga yksiköşşä lugiecov 1 kg. kagrua einin  $2-2\frac{1}{2}$  kg. heiniä, einin  $3\frac{1}{2}$  kg. tovvostja olgie, einin  $1\frac{1}{2}$  kg. ruvmenda.

I ka primernoi ruoganorman roscottu tämän muozella hebozella 10 cuasuhizenke jygienke ruavonke. 360 kiloh tielän viesua— $3\frac{2}{3}$  ruoga yksikkyö i 10 cūasuh ruaduo—5 ruoga yksikkyö. Rovnoih luguh varoin ,şanomma kaikkiedah 9 ruoga yksikkyö.

Nämä 9 ruoga yksikkyö obyşnoinke ruvvanke kagraşta i heinäştä voit jagua täh rukah: 5 kiluo (5 ruoga yksikkyö) jyviä i 10. kiluo (4 ruoga yksikkyö) heiniä. Einin täh rukah; 6 kiluo (6 ruoga yksikkyö) jyviä i 7 kiluo (3 ruoga yksikkyö) heiniä.

Vaihtua kagra toizella ruvvala, konza händä ei fatai, voit ylembänä şanottuzie pruaviloida myötj.

Heinä voit, kun liennöv hädä, vaihtua tovgozella ollella. **Händä pidäv jo pocki 2 kerdua enämbi, cem heiniä, i tämän lizäkşi vielä hyvänke varuşşannanke, havvutettuona reskana.** Olgi pilkuocov kynnen pidahuokşi i min enämmäldi hiän liev murjottu, zen parembi. Obariecov hiän palavalla vejellä vain pehmendiässä i jähyttiäcöv.

Tiettäväne, şto yhellä heinällä hebone ei lie vägövä kuin pidäv i şidä enämmäldi vielä yhellä ollella. Tielan eländäh varoin hänellä omua jygehyttä myötj olgie pidäv şyvvä läşşa 20 kg., da vielä hotj 5 cuasulla ruaduo läşşa 10 kg.

Kaiken miozissa muvtannoissa kagra i heiniä pidäv muistua, şto **muvtokşet nämä luajituot monęta ruvvaşta ollah kylläzemmät i paremmat muvtokşie yhellä myttynäzellä olgah ruvvala.** Şidä vielä kerran şanomma, şto uvdizih ruogih he-



vostja pidäv opaštua verkazeldь, liziällä vähäziin sih šuat, kuin on šanottu ennen tässä kniigašša.

Ylen varaten i verkazeldь pidäv eistyö kuivalda ruvvalda razieh (heinäldä einin kagralda loga ruogah einin svjoklah, nagreheh, morkuh). Niin-ze verkazellah pidäv eistyö i raziešta ruvvašta kuivilh (lovašta einin juvrieinehešta heinäh i kagrah). Namä kaikki pidäv sih varoin, štoбь hebozen vacca, opaštuis, a to voijah olla uvtannat, krepinnät, pissännät i toizet kivut.

Vielä pidäv šanuo kakši šanua šuolah näh hebozella varoin. Šuola hebozella hiinze pidäv kuin i rьstikanzalla, zentän što hänellä on zen-ze muone šuolane veri, šuolane kyvnel i znacit šuola on hänen tielašša. Hebozella pidäv andua šuolua päiväkši 2,3 cuajuluzikastja einin ei tävdeläne rokka luzikka.

### **Pahan tuoijat ruvvat i varattavat juomizet.**

Hapannun, hōmehtunnun heinä, havduocen, hōmehella tulija kagra ollah niin ze pahat hebozella kuin i rьstikanzalla haizuja, hapannun syömine. Ken andav hebozilla tädä otuavua i vielä tahtov heidä muanittua pirotannalla otuavah šuolua, ruvmenda, ze tahtov vain travie omie hebozie. No muduanzie ruogie et tiijä, pahan tuoijat hyö ollah ali evlla. Pahoikši lugiecetah kylmännyn i rōskinnun muajublokka, pölykäs venynnyn heinä einin jyvä. viälevdynnyn heinä, nuatit, vähäldi kuivattu heinä i rudehen ruvmen, nuori klieveri, viikon venynnyn ruvmen i kuda kumbazet toizet ruvvat.

Kaikkie tämän muozie azeida ei şua i lugie, no voit şanuo, **şto jogo ei vereş ruoga voiccov tuvva pahuon.** No aigah on hädä şyöttiä händä, no pidäv vain ka midä luadiel ) andua ylen vähäziin i 2) kohendua händä kuin şuav varuşşannalla, kuivuannalla tuvletannalla erotannalla parembie paikkoida.

Äijä on heinie jadovitoiloida, no ozakşi, kuivateşsa hyö enämmittiän kavotetah oman jadovitohuon, lovalla hebozet neidä ei şyvvä.

Vain pidäv muistua, şto konza heinäşşä on äijä cemeričua einin hebozen vehua (çikuta), einin zimovnikkua, einin molocaida, einin tähtiheiniä, niin hebone voiccov läzevdyö.

Pahua vettä hebone vardeiliecov juvva, no kónza läkäştyv, niin juov i pahua vettä.

Haizuja şeizonnun redukaş vezi on eişto vain paha vacalla i kiişkoilla, no voiccov olla pricinana äijie tartujoida povaljnoiloida läzimizie.

Juotanda i hyvällä kaivo vejellä einin virduajalla voiccov olla zaruazan laşkijana, konza juotetah yhte-hizeştä kartaşta.

**Yhtehizet juotanda kartat i kolodat on enzimäne pahuş tervehykşellä,** zentän, şto şiinä jiänyöşşä vejeşşä, zaruaza läzijoistä hebozista voiccov jiähä i lähtie toizih hebozih. Ennen jo oli şanottu, şto on varattava juottua hieştynnyzie hebozie. No vielä pidäv şanuo, şto äijät slucait rygimistä hebozilla, vejen vuvvandua nenäştä juottuassja i toizie tiijuşşandoida **keron läzevvyndiä olläh ei vardeijen juotannaşta vilulla vejellä.**

## Myttynäzeššä elännäššä muanruadajin hebone rubiev hyviin ruadamah

Štobь hebone hyviin ruadais, ennen midäigi pidäv muistua, što ruado hänen šilloin liev hyvä, konza ei rubie perguacomah pualikalla, a ruaduacov välläldi i tahtuon.

Täh varoin pidäv tiediä ka midä. Enzimäziksi, štobь ruado ois vägie myötj. Toizekši, štobь hiän makšuaciis hyvällä šyötännällä, kaconnalla, ni konza ei ravissa, ei pergua.

Kolmannekši, štobь ei ois kibuo i tirpamistja, kaijoista längilöistä, kovista potnikoista, terävistä ohjin ravvoista, ahtahista remenilöistä, štobь hebone ei keškevttiäciis lebävö aigah i kuzenda aigah. I jälgimittiän, štobь ruado ei muokkais hevostja, konza hiän on millä ni olgah ei terveh.

Ruandah näh ei tervehellä hebozella ka midäpidäv muistua.

Pocki kaikki slucait zapualua, pahoinhengitändiä, kohendamattomua lai hutta i hebozin viättömyttä ollah šiidä, što hebozen vialostin myttynäzeštä olgah läzimizeštä rьgeneh lugietah hänen laissuokši i ajuacov tämä laissuš ruavolla. Tiettäväne, što jälgimittiän pikkarane läzimine luadiecov šuvrekši i jygiekši, a aigah i kohendamattomakši läzimizekši.

**Laiskoida hebozie ev, a ollah vialoit hebozet,** läzinnästä, pahoin syötännästä einin liijašta razvavunnästä, pahašta opaššannašta, ruavošta **ei vägie myötj** i ei hyvästä valljahukšešta.

Jogo aigah voit tiijuštua tämä, kun kehata kacuo hevostja i kehata kohendua vialostin pricina.

No ollah i ruavošsa liijan palavat hebozet, i täššä pidäv tiediä yhtä: ei poljuicciecie hiän palavuolla. **Ei pie narovie enämbiä ruadua, a pidäv kaikkeh rukah pienendiä hiän palavuš** i ruadua sih rukah, kuin ruaduacov kaikilla tervehillä hebozilla. Lebävö ruavon aigah i valljahukšen kaconda, što b länget ei licattais kaglua — ka enzymäne kyzyndä jogo ruavolla.

Äijän kerdua täššä kirjašsa oli šanottu, što liiga razvavvunda i laihunda ei anneta vägie ruavošsa, a vašta oli šanottu, što razvavvunda luadiv njuksakuon. Mytyšbiä pidäv ruadoh varoin tiela: laiha ali razvane. Enzymäne i toine ev hyvä. Hebozella pidäv, ölla, kuin šanotah hebozin—vodijat, **ruado-tielašsa** —**ei laiha eigo razvane.** Ruaduo myötj pidäv syöt-tiä, a hebone syötändiä myötj rubiev ruadamah.

No i näin ruaduassja aigah on vigoida. Ruado mänöv 12 cuasuo i hebozella anduacov 8-12 kilogram-mua kagrua. Kaccuon kuingi ruoga on ruaduo myötj i ruado syötändiä myötj, a hebone on laiha. Pricina on nägöväne: voiccov go ruaduassja 12 cuasuo hebozen vacca keittiä tämän verran kagrua? Täl-lä hebozella jällessti on hyvä vain cirkuzilla kerätä jyviä hänen tuahešta.

Zentän lebävöt ruado aigah pidäv luadie ei vain lebävökši varoin, no i šiһ varoin, şöbь andua vacalla lebävö hänen ruadoһ varoin.

### Jalloin rьkonda.

No laiha-go, liijan lihava, nukşakka go, liijan go palava hebone, a konza kabiet ollah rьkottu hänelä, einin ruavolla ollah jallat şatateldu, niin hyvytä häneştä on vähä. A äbäzöijä ruavolla kabiet einin jallat ev jygie, voit i avttua näissä şattuacenoissa. Täh näh on kirjutettu. A. Orlovan knişkaşşa „Hebozen rambuanda“. „Seljhozgizan“ laşşenda.

No şuvremmat nevvonnat, kuin vardeija kabeida, pidäv şanuo i tiälä zentän, što äijät slucait hebozen rambuandua ollah zen tuacci, što ei vejetä näidä pruaviloidä.

#### Kabieda puhaştuaisja pidäv.

1) pohjalda vähemmäldi leikata eläviä kyntä, kumbane leikkuacov kuin lenta, a kablita pidäv kuivan kynzi, kumbane murjuocov käzissä;

2) Strelkaşta (ruakovinaşta) pidäv leikata vain eruolljuot palat i rьvut, a ei leikata ynnälästä tervehta strelkua.

3) ei leikkuo kiändynnyzie ugље, kumbazet män näh strelkah päin.

#### Ravvottuassja pidäv:

1) Podkovua mittuallja i kohennella puhaştettu kabieda myötj, şöбь hiän lienis kabieşşa kiindieh;

2) ştoбь kaikki nuagla lovkkozet tuldais valgien piirrokşen kohaşşa, missä pohja yhtevdyv kabieşei-näzenke.

3) ştoбь jälgrimäne nuagla-lovkkone ois 4-6 san-timetralla kannaşta;

4) ştoбь kaikkiih lovkkoloih nuagla mäniis välläldi piälakkah şuat.

5) ştoбь ravvottussja nuaglat viijittäis läşşä kol-menekşella alizeşta rannaşta kabien şeiniä;

6) ştoбь podkovalla ois buhtovka (laşku şiami-zeh randah) osobenno lacakkoih kabeih varoin. Täl-lä vardeiliecov pohja liccuannaşta;

7) Ştoбь libieh aigah edizet i tagazet şipat ol-dais terävät, konza jiällä podkovoissa hebone libajav i ei şua hänellä aştuo, niin paraş kaikkie podkovat heittiä ynnäh. Täh rukah şai vejellä jä-dynnyzillä tielöillä jygiel orudjat.

## Kuin vardeija ruado-hebone tartujis- ta läzimizistä.

Ştoбъ vardeija hebozie tartujoista läsimizistä, pidäv luadie kirjutetuot tiälä nevvonnat, kuin paremiin pidiä hebozie i kumbazet ollah glavnoit uslovijat vardeindua; uslovjat nämä ollah ka myttyöt:

- 1) Puhtahuş i valgie tanhuoşsa.
- 2) Jogopäivälline hebozen puhaşşanda.
- 3) Ei andua juottua şezonnuolla, redukkahalla vejellä.
- 4) Kieliä juotanda yhtehizistä kartoista osobenno şuvrilla tielöillä, bazariloilla i vierahilla tanhuoiloilla.

5) Vardeija kaiken muozista şattuacenkoista piällä päin—puhokşista, pissännöistä, cepninnoista i şiämeştä—rëkkucennuošta ruvvašta i vilušta vejeştä.

6) Liijakşi ei vaivuttua ruavoşsa. Tämän lizäkşi pidäv muistua i ne vaznoimmat nevvonnat, kumbazet pidäv sobljuadaija i kaikkeh ziivattah näh.

1. Tervehie ei laşkie läzijin luoh.
2. Yhtehizeh karjah ei laşkie, konza ollah tartujat läzimizet.

3. Reduvtettuzilla viššatuolla hävinnyölla ziiiva-  
talla lovilla ei laškie.

4. Vašta oššettuo ziiivattua pidiä eris 2-3 nedelie.

5. Kaiken muone hävin ziiivatta rabieštua i um-  
mata ziiivatan kalmizolla.

Konza rubiemma tävttämäh kaikkie näida nevvon-  
doida niin myö šuamma tervehet ruadohebozet,  
kumbazista niin on hädä kolhozoilla i sovhozoilla.





Hinda 25 kop.

73 1392

А. А. Орлов

# Уход за рабочей лошадью

(На карельском языке)

Перевод И. М. Громова.

Редактор А. Беляков

Сдано в производство 1/XI—31 г.  
Подписано к печати 4/IX—32 г.  
Печатных листов 2  
Печатный лист 28304 знаков